

En son magnífich pedestal de marbre
 Minerva tremolã septadament;
 debategá lo temple com un arbre
 y á un vent serè que 's gira
 ses ones agitá la mar de gent.

Mes la llevar divina era plantada,
 no trigá á náxer, créxer y florir,
 y per regarla ab celestial rosada
 la sanch daren dos mártys,
 venint davant eix pòrtich á morir.

Quan les flames pujavan á les bromes,
 com seguint de ses ànimes lo vol,
 veyent son atri abandonat dels homes,
 Minerva caygué á terra
 y abrigá la ciutat un raig de sol.

Caygué l' ídol á troços, mes no 'l temple
 que de Moncada en lo Castell reclòs
 dirá al esdevenir que lo contemple:
 Sepulcre d' una dea,
 me prengué per breçol Jofre 'l Pelós.

LA PUNTAYRE

A D. JOSEPH FITER

Oh puntayres de la cōsta,
 lo treball al cel acosta
 y aqueix treball es sagrat;
 á vostra mareta juntes,
 vora la porta feu puntes,
 com la Verge us ha ensenyat.

Una orfaneta de pare
 vetllava á sa pobre mare
 que era malalta en son llit;
 assistintla nit y día,
 ha venut lo que tenia,
 fins ses trenes d' or brunyit.

¡Si ho vegés son avi noble!
 en la casa no hi há un moble,
 en lo calaix no hi há pá;
 un bocinet que n' hi havia,
 en nom de Deu y María,
 á un altre pobre 'l doná.

Com la malalta es ja vella
 ¡ay! no pot captar per ella:
 al tornar, sería cos;
 y si no surt una estona,
 morirá en aquella espona
 y 'ls cadavres serán dos.

Mes confia la donzella;
 com mariner á la estrella,
 gira 'ls ulls á Montserrat,
 y exclama de nit y día:
 Qui ab vos, oh Verge, confia
 may queda desamparat.

En sa cambra, ahont tot plora,
 entrar veu una senyora:
 —Vetaquí una eyna,—li diu,—
 ab que t' acampes la vida
 per tu y ta mare tulida,
 sense mòuret de son niu.—

Ab ses manetes de rosa
 sobre la falda li posa
 lo més bell dels coxinets;
 y li comença una randa
 fent bellugar en garlanda
 sos joguinosos boxets.

Los boxets ab ses joguines
 forman les malles divines
 d' un filat que 'l cor li pren,
 les aplegan á madexes,
 y les escampan en rexes
 de fil d' or y fil d' argent.

Y la seda de Valencia
 blanqueja com l' innocencia,
 rosseja com lo matí;
 y 's barreja en la l' obra fina
 algun gra de coralina;
 com á la perla 'l rubí.

De les flors més bonicoyes
 ne dibuxa rams y toyes,
 y, per corona, damunt
 hi posa 'l nom de María,
 que es una estrella del día
 per aquell cor ja difunt.

Ab sa firma que ilumina,
 la coneix la pobre nina;
 cau de genolls á sos peus;
 però Maria ja es fora:
 li dexa 'l coxí á la vora,
 mes se 'n porta 'ls dolors seus.

D' aqueix ángel sou germanes,
 oh puntayres catalanes,
 aqueix treball es sagrat;
 á vostra mareta juntes,
 vora la porta fèu puntes
 com la Verge us ha ensenyat.

LOS MOSSOS DE LA ESQUADRA

I

Si voleu valents de mena,
 anáu ab los catalans,
 sobre tot los de l' Esquadra,
 sobre tot los xichs de Valls.

Els son la flor de la terra
 que no s' hi cria un covart,
 y d' entre la flor encara
 ne son triats de gra á gra.

Los denarits son cunyeras,
 los curts passen de nou pams,
 lo més sonso de la colla
 faria cara á un gegant.

Los lladres vos ho dirían,
 los lladres de camí-ral,
 qui no poden traure l' urpa
 sens vèures enmanillats.

D' ençá que 'ls Mossos les guardan,
 en les cases no hi há clau,
 y 'ls marxants van per les fires
 ab los diners á les mans.

Demanáulosho, y ab llágrimes
 la resposta us donarán,
 que vius encara ja 'ls ploran
 com si fos pe'ls funerals.

Puix per bons y braus que sían
 fins á vuy han arribat,
 contades tenen les hores,
 demá no 'n restará cap.

A ferne pendre la mena
 venir avuy ha jurat
 Carraslet ab cinch cents hòmens
 que son mitg hòmens mitg cans :

Tots son bandolers d' ofici,
 la flor de cada veynat,
 als bons minyons de la colla
 se 'ls podria arreu penjar.

Ell ans de ventar ses cendres,
 vol donar als llops sa carn,
 y de la sanch dels Vecianes
 vol abeurarne 'ls caballs.

Y ho farà, puix es per ferho,
 y no fa un jurament fals;
 més que més si en colls de nobles
 son sabre pot amussar.

¿Què es allò que llenteja
 de Vallmoll al camí-ral?
 ¡Son ells! ¡minyons d' en Veciana,
 Deu vos haja perdonat!

II

Carrasclet plora de rabia
perque d' ahí vespre ençá
que va espurnejant la vila,
y es tan valenta com may.

Perquè á tants com de dins tiran
ell los trets ha de pagar,
puix no tiran que no toquen,
ni tocan sens deixá' al jaç.

Perquè 'ls Mossos que ell tenia
per disfrees de soldat,
ab tots sos goços de presa
l' obligan á recular:

—Vingan, —crida, —tres cents hòmens,
si aquí dimonis no hi há,
que vull entrar á la vila
á pesar de Deu y 'ls sants.—

Se destrián de la pleta
los tres cents més esqueixats,
y ab ells se llança á la vila
com la llopada á un corral.

¡Quín desori, Deu nos valga!
no fa pas més feredat
un bofarut que arrabaça
les alzines á son pas.

Ja arriban al Mur, ja al Pati,
¿hont son los valents de Valls?
¿de Sant Francesch dins les celdes
han cercat amagatall?

Axò pla, que en massa surten
á darlos lo Deu-vos-guard,
al darrera d' en Veciana
que crida desde 'l cavall:

—¡Ira de Deu, la canalla!
¡si 'ls hem de fer recular!
¡A ells! si 'm perduu vosaltres,
Carrasclet me trobará.—

Ja 's donan abrahonada,
ja van á braços nuats;
los sabres trauchen guspíres,
los coltells degotan sanch.

Destralades van y venen,
burxades venen y van;
se rompen armes y braços,
rodolan per terra 'ls caps.

Aquí brunzeix una bala,
allá s' amorra un cavall,
més enllá salta en esberles
la caixa de un pedrenyal.

Se barrejan les blasfemies
ab los ays dels espirants,
que en rius de sanch se revolcan
al fer los darrers badalls.

Però tots son de bon ferro,
¿quí gosará recular?
No ho farán los de la Esquadra
baldament no 'n quede cap.

Carraselet que 'ls veu de roca
quan ell los creya de fanch,
al trobar áligues fortes
hont esperava pardals,

l' esperó clavant al poltro
entre mitg d' ells se rebat,
y á la primera estocada
á Alegret per terra ajau.

Y alçant lo braç formidable
per en Veciana aterrar,
abans que 'l colp descarregue
eix lo tomba del cavall.

No l' ha mort, mes ab prou feynes
á la sella pot pujar,
vermell de sanch y vergonya
dihent axí á sos alarbs:

—Minyons, agambe qui puga,
que, si d' aquexa escapám,
á Valls y ses rodalies
malhaja qui hi tornarà.—

Y allunyantsen de bell ayre
 malehía la ciutat,
 malehía á pare y mare
 y á qui li tirá aygua al cap.

Cent ne escapan de malmesos.
 dos cents ne quedan al camp:
 —Tornènsen,—diu en Veciana,—
 no reguem més terra ab sanch.

Prou ne corre sinó massa;
 tots los hòmens som germans;
 segadors d' humanes vides,
 posau lo bridó á la falç.

Deu perdó als qui morts se quedan,
 Deu perdó als qui vius se 'n van.
 Quan parlen de aquesta lluyta
 han de dir propis y estranys:

Si voleu valents de mena
 anau ab los catalans,
 sobre tot los de l' Esquadra,
 sobre tot los xichs de Valls.—

L' AMPURDA

A D. JOSEPH PELLA Y FORGAS

Ja fa molts anys, los jochs de l' infantesa
 encara eran mes úniques passions;
 jo visití la plana ampurdanesa
 com la de Vich voltada de turons.

Y en una plaça de no sé quin poble
 per primera vegada viu rodar
 lo ball de la sardana ayrós y noble;
 may més l' he vist y encara 'l puch pintar.

Era un cercle de jóvens y donzelles,
 un enfilall de roses y clavells,
 ab quin ayre, bon Deu, dançavan elles,
 ab quin delit sardanejavan ells.

Ells eran d' estatura gegantina,
axuts de cara, revinguts de cos,
plançons de roure que cap vent inclina,
lleons que té la pátria dins son clos.

Negres d' ulls y cabells eran les noyes
com aranyó cullit en juliol;
d' ayre lleuger, de cares bonicoyes,
enmorenides per lo bes del sol.

Y la roda de flors donava voltes
com la roda d' un torn de terrier,
y voleyavan cabelleres soltes
com raigs de llum damunt d' un claveller.

Y 's movían ayroses les vermelles
barretines al sò del flaviol,
oh Catalunya, de tos camps roselles
que ja coneix ha tres mil anys lo sol.

Karnac pintá exa gent en sa muralla
ab aqueix troç de púrpura en los fronts
quan feren tremolar en greu batalla
lo trono de granit dels Faraons.

Per aquell cerele armoniós ferida
ma tendra fantasía aletejant,
á un turonell m' enfilo, que convida
á veure l' Ampurdá á mos ulls d' infant.

Vegí á plaher aquella immensa plana
que no podent los hòmens escombrar,
se 'n cuyda cada hivern la tramontana
asserrentant la sorra vers la mar.

Dels Pirineus vegí la capçalera
per damunt d' ells sortint lo Canigó,
com titá que s' aboca á una barrera
per veure eix pla germá del Rosselló.

Ovirí á Bellaguarda, fortalesa
que vora 'l Coll de Panissars vetllant,
¡oh greu doior! abruga, ab la francesa
bandera, lo trofeu de Pere 'l Gran.

Vegí lo golf ahont Roses y Ampuries
decrèpites banyantse en sa vellor,
vèuhen passar onades y centuries,
cap d' elles ¡ay! tornantlos sa grandor:

Ni 'ls grechs llahuts que ab ales de gavina
vingueren en ses costes á niar;
ni la gent líbia, rhodia, ni llatina
que s' hi abocaren com los rius al mar.

Veig, més humils, les aygues hont Banyoles
s' enmiralla pensant ab sant Emer,
que matá 'l drach de les badantes goles
que feya als noys de fossa y de fosser.

Besalú me parlá de Tallaferro
mostrantme ses ruines que se 'n van,
Massanet m' ensenyá lo pal de ferro
que un día fou Mangala de Rolant,

Desde 'l humil montícol hont s' arrapa,
Perelada 'm parlá d' en Muntaner:
d' Anníbal les Escales, y del Papa
sant Dámas gloriós, Argelaguer.

Ho volta tot un cercle de montanyes
del cor de cada una eixintne un riu,
que va á dir á exos pobles y campanyes
l' amor que 'ls té lo Pirineu altiu.

La serra hont seu lo monestir de Roda
encaxa ab lo Neulós en Requesens,
Requesens ab lo Puig de Bassegoda
del Pirineu antemural immens.

Lo Mont-agut sa hermita als núvols puja;
quan al hivern s' abriga com un vell,
fa dir als de Banyoles: Tindrèm pluja,
puix la Mare de Deu porta mantell.

Los puigs del Mont y 'ls Angels á la serra
de Rocacorva allargan les arrels,
d' Olot, Garrotxa y Ampurdá á la terra,
á camps y rius y mars parlant dels cels.

Per tancar la Bisbal en sa rodona
les Gobarras s' axecan com un mur,
desde la riba hont s' assegué Girona
fins als turons hont s' enfilá Bagur.

Derrera aquells turons Roger de Lluria
pengué cent naus rompentne la meytat,
y 'l mar davant son rey perdent la furia,
li besá 'ls peus com un lleó domat.

Com minyó de bracet ab dues nines
 les tres montanyes del rocós Montgrí
 creguí veure acostar á ses vehines
 per cloure be lo rotllo gegantí.

Sentí en la mar l' orquesta de les ones
 responent ab rugall al vent del Nort,
 que en la pineda rondinant á estones
 los arbres romp quan vol que sònen fort.

Una gran plassa me semblá exa plana,
 exos turons un cerele de gegants,
 que per ballar una gentil sardana
 van allargantse com amichs les mans.

ANYORANÇA

Á S. A. DONYA MARÍA DE LA PAU,
 PRINCESA DE BAVIERA

Sabesseu lo catalá
 sabríau que es anyorança,
 la malaltía dels cors
 transplantats á terra estranya;
 la que deguéreu sentir
 quan lo vostre 's transplantava,
 espanyola flor gentil,
 á les boyres de Alemanya:
 aqueix mal que sols té nòm
 en nostra llengua estimada,
 aqueixa veu dels ausents,
 aqueix sospir de la pátria
 que crida sos fills llunyans
 ab amorosa recansa;
 aqueix tendre llanguiment
 d' un cor amant á qui falta

quelcom que hi està arrelat
 com en un arbre la branca.
 ¿No es veritat que en Munich,
 del Isar en la vorada,
 vostres ulls llagrimejant
 se giravan vers Espanya?
 ¿No es veritat que sos puigs
 vos parlan del Guadarrama,
 sos fruyterars y jardins
 dels de Valencia y Granada,
 sos temples del del Pilar,
 sos palaus del de l' Alhambra?
 ¿No es ver que aquell cel boyrós
 d' aqueix de safir vos parla
 que ha emblavit los vostre ulls
 de tant que en ells s' enmiralla?

Quan tornarèu á Munich
 ab l' espòs que tant vos ayma,
 recordarèuvos també
 de la terra catalana:
 pensarèu ab Montjuich
 y ab la ciutat que en sa falda
 robá 'l trident á Neptú
 per empènyer ses esquadres.
 Pensarèu ab Montserrat

y ab la Verge sobirana,
 que té 'l millor camaril
 de sota la volta blava,
 per músichs los rossinyols,
 lo sol y lluna per llánties,
 per dosser lo firmament,
 per escambell la montanya.
 Si de la ausencia vos puny
 l' espina dolça y amarga,
 recordáuvos, ángel bell,
 que Deu vos ha dat un arpa,
 tota plena de cançons,
 tota plena de corrandes,
 com de fletxes un buyrach,
 per fer guerra á l' anyorança.